

Kvalitetsgranskning

Handläggning av barnärenden 0-12 år

Stadsdelsförvaltningarna Bromma,
Enskede-Årsta-Vantör, Kungsholmen
och Spånga-Tensta
Augusti 2021

Kvalitetsgranskning Handläggning av barnärenden 0-12 år
Dnr: 3.4.1-799/2020
Utgivare: Socialförvaltningen
Utgivningsdatum: Augusti 2021
Kontaktperson: Anna Forsström och Carolina Morales

Sammanfattning

Granskningen avser handläggning av barn 0-12 år och omfattar stadsdelsförvaltningarna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Kungsholmen och Spånga-Tensta. De sammanfattande synpunkterna redovisas nedan utifrån de kvalitetsområden som ingår i Socialstyrelsens definition av god kvalitet.

Trygghet och säkerhet

I en majoritet av ärendena skedde såväl förhandsbedömningar som utredningar inom lagstadgad tid. Relevanta skyddsbedömningar och utredningsdokument fanns i så gott som alla ärenden. I ett fåtal ärenden jämnt fördelat över de granskade stadsdelsförvaltningarna men tydligt mest i Bromma stadsdelsförvaltning, bedömde socialtjänstinspektörerna att utredningsarbetet var tunt, med få kontakter med familjen och ibland inga kontakter med andra vuxna kring barnet. Den avslutande bedömningen hänvisade ofta till att vårdnadshavarna inte samtyckte till insats. Samtidigt syntes inte motivationsarbete för att påverka vårdnadshavarens inställning till insats. Att flera ärenden brast i detta hänseende är oroande då det innebär att socialtjänstens kärnuppdrag att värna om barn i behov av stöd och skydd inte fullgörs i tillräcklig grad.

Självbestämmande och integritet

I det granskade materialet gjordes barn i hög grad delaktiga i början av processen och gavs möjlighet att uttrycka sin åsikt om det utredningen gällde. Längre fram i processen mattades barnets inflytande tydligt av. Det är viktigt att socialsekreterarna fortsätter att säkerställa barnets inflytande genom hela ärendets gång, eftersom relevant stöd och skydd till barnet också kan vara avhängigt att barnets rätt till inflytande tillgodoses. Barn som med anledning av låg ålder eller funktionsnedsättning inte kunde delta i samtal hade socialsekreteraren i de allra flesta fall träffat och observerat. I det granskade materialet återfanns också en bred flora av samtalsstödjande verktyg såsom bland annat tre hus, nallekort och smileys.

Kunskapsbaserad verksamhet

Strukturerade bedömningsinstrument förekom inte i det granskade materialet. I intervjuerna betonade flera enheter att EARL 20 B¹ är

¹ Early Assessment Risk List for Boys/Girls – ett risk/behovsbedömningsinstrument som bygger på evidensbaserad kunskap om riskfaktorer hos barn, familj och närmiljö som forskning visat har samband med fortsatt normbrytande beteende

efterfrågat. Staden kommer inom kort att erbjuda utbildning i instrumentet, vilket framför allt är viktigt för att tidigt identifiera barn med hög risk att utveckla ett antisocialt beteende. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har dock nyligen kommit igång med att använda iRisk, som ger ett strukturerat underlag för riskbedömning för fortsatt våld. iRisk bör vara av intresse för hela staden eftersom Inspektionen för vård och omsorg (IVO) vid flera tillfällen har påtalat att socialtjänsten generellt brister i att bedöma risken för att barnet ska utsättas för fortsatt våld.²

Barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning var tydligt överrepresenterade i det granskade materialet. Mot bakgrund av detta finns starka skäl att systematiskt prioritera kunskap, bemötande och anpassningar kopplade specifikt till verksamheten såväl i myndighetsutövningen som vid utförarsidan.

Helhetssyn och samordning

Barnets situation i skolan är en viktig faktor att väga in i bedömningen kring risk- och skyddsfaktorer då en fullgjord skolgång är bland de viktigaste skyddsfaktorerna.³ Utifrån granskningens resultat konstateras att skolsituationen uppmärksammas men att detta behöver öka, och att fokus också tydligare bör ligga specifikt på skolresultaten. Likaså behöver även behov kopplat till skolsituationen i högre grad vägas in i uppdrag till utföraren och specifikt följas upp vid uppföljning av insats.

När ett barn har kontakt med flera olika samhällsinstanser samtidigt har både socialtjänsten och hälso- och sjukvården en skyldighet att ta initiativ till samordnad individuell plan (SIP). Annars riskerar barnets behov falla mellan stolarna och för mycket ansvar för samordning riskerar att landa på vårdnadshavaren. Utifrån detta är det oroväckande att SIP används i så låg grad. Det var dock positivt att skolan bjöds in till alla SIP-möten i granskningen.

Effektivitet och tillgänglighet

Samtliga enheter framförde att det saknas insatser som erbjuder praktiskt och socialpedagogiskt stöd för de familjer som av olika skäl har svårt att tillgodogöra sig de familjebehandlande samtal som den interna öppenvården erbjuder. Socialtjänstinspektörerna delar denna uppfattning utifrån vad som framkom i dokumentationen. Det är angeläget att socialtjänsten kan erbjuda insatser som utformas tillgängligt utifrån brukarens förutsättningar och behov.

² IVO (2020) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp, (2021) Vad har IVO sett 2020

³ [Skola och elevhälsa | Uppdrag Psykisk Hälsa \(uppdragpsykiskhalsa.se\)](https://www.skola.se/om-skola/elevehalsa)

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Granskningsmetod.....	6
Utgångspunkter	7
Granskningsresultat	10
Intervjuer	18
Intervju med Maskrosbarn.....	21
Styrkor och utvecklingsområden	22
Analys.....	23
Trygghet och säkerhet	23
Självbestämmande och integritet	24
Kunskapsbaserad.....	25
Helhetssyn och samordning.....	25
Effektivitet och tillgänglighet.....	27

Inledning

Stockholms stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen, med avseende på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell som bygger på de kvalitetskriterier Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) tagit fram 2010. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. En årsrapport avges till socialnämnden och kommunstyrelsen.

Att bevaka likställigheten över staden samt sprida goda exempel är en viktig del av granskningarna, i syfte att stödja verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Aktuellt granskningstema valdes ut då IVO återkommande belyser brister i den sociala barnvården.⁴ Granskningens syfte är att se över hur handläggningen överensstämmer med lagstiftningens intentioner samt om olika stadsdelsförvaltningar tillämpar lagstiftningen på ett likställt sätt.

Granskningsmetod

God kvalitet inom socialtjänsten

3 kap 3 § Socialtjänstlagen (SoL) anger att ”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”.

Enligt Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioners (SKR) definition är god kvalitet när tjänsterna svarar mot de mål som beslutats, samt när tjänsterna

- bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet
- utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet
- är kunskapsbaserade och effektivt utförda
- är tillgängliga
- är trygga och säkra, och präglas av rättssäkerhet i myndighetsutövningen

⁴ Inspektionen för Vård och Omsorg (2021) Vad har IVO sett 2020

Målgrupp, avgränsning och urval

Granskningen omfattar stadsdelsförvaltningarna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Kungsholmen och Spånga-Tensta. Granskningen genomfördes under perioden januari till juni och inleddes med ett möte med respektive förvaltnings ledning för verksamheten. Vid samtliga enheter togs listor fram ur verksamhetssystemet, avseende utredningar gällande barn 0-12 år. Ärendena som slumpvis valdes ut var aktuella under 2020/2021 och granskningen genomfördes i de digitala akterna utifrån en upprättad granskningsmall. Granskningen är uppbyggd efter stadens riktlinjer och rutiner för barn- och ungdomshandläggning. Totalt granskades 80 ärenden, 20 per stadsdelsförvaltning.

Som komplement till aktgranskningen genomfördes en intervju med ledning och medarbetare, med fokus på förhållningssätt och rutiner i arbetet med målgruppen. Socialtjänstinspektörerna tog även del av enheternas verksamhetsplaner, verksamhetsberättelser samt andra styr- och uppföljningsdokument.

En analys av granskningsresultatet har gjorts utifrån ovan nämnda kvalitetsområden där områdena tillgänglighet och effektivitet redovisas under gemensam rubrik i föreliggande rapport.

Resultatet återkopplades till berörda chefer och personal vid respektive förvaltning i juni 2021. Uppföljning och spridningskonferens riktad till samtliga stadsdelsförvaltningar kommer att genomföras under 2022.

Utgångspunkter

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att ge stöd och skydd till barn som lever i utsatthet enligt socialtjänstlagen. Frivillighet och respekt för den enskildes integritet och självbestämmande är grunden i socialtjänstens arbete, som ska sträva efter att i samarbete med familjen ge barnet trygga förutsättningar. I första hand ska den sociala barnvårdens arbete riktas till barn som far illa eller riskerar att fara illa på grund av hemförhållanden eller sitt eget beteende.⁵

Handläggning och dokumentation

Då en anmälan inkommer ska socialtjänsten omgående göra en bedömning om barnets behov av omedelbart skydd och därefter genom en förhandsbedömning ta ställning till om utredning ska inledas eller inte, vilket enligt 11 kap § 1a SoL får ta max 14 dagar. Socialtjänsten bör enligt 14 kap § 1 a erbjuda barnet,

⁵ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett anmälningsmöte om det är lämpligt med hänsyn till barnets bästa. Socialtjänsten får enligt 14 kap. 1 b SoL informera anmälare som omfattas av anmälningskyldigheten om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Socialtjänsten är skyldiga att utreda misstänkta missförhållanden och barns behov av stöd och skydd. Med utredning avses den aktivitet hos socialtjänsten som syftar till att få fram ett allsidigt och tillförlitligt underlag för nämndens beslut. Utredningen ska bedrivas skyndsamt och får ta max fyra månader, vid särskilda skäl kan beslut om förlängd utredningstid tas enligt 11 kap. 2 § 2 st SoL.

Enligt stadens riktlinjer är huvudregeln att brott mot barn skyndsamt bör polisanmälas. Beslut att polisanmäla eller ej samt avvägningar kring detta ska dokumenteras i barnets ärende.

I vissa fall då en utredning avslutas med ett konstaterat behov av insatser men då vårdnadshavare eller barnet inte samtycker erbjudanden som föreslagits, kan socialtjänsten följa upp barnets situation enligt 11 kap § 4 a under en begränsad period, oberoende av samtycke från vårdnadshavare och barnet.⁶

Barns delaktighet och inflytande

Enligt artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. Barn ska ha möjlighet att komma till tals och få sin inställning synliggjord vid myndighetsutövning.

För att barnets rätt enligt 11 kap 10 § SoL till delaktighet ska vara uppfylld, behövs bland annat att barnet fått relevant information, möjlighet att föra fram sina åsikter, att åsikterna har beaktats och att barnet har fått återkoppling och information om vad som beslutats och hur barnets bästa har beaktats. Enligt förarbetena måste barnet också förstå syftet med varför hen tillfrågas och få information om vilka rättigheter som barnet har i kontakten med socialtjänsten. Det är viktigt att ta reda på om barnet kunnat ta emot och förstå den information som har lämnats. Barnet ska känna att dess medverkan har betydelse och att synpunkter tas på allvar. Barn har däremot

⁶ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

ingen skyldighet att berätta vad de tänker, tycker eller önskar. Om barnet inte vill yttra sig ska det respekteras.⁷

Samverkan

För att kunna fullgöra uppdraget att stödja och skydda barn krävs att socialtjänsten samverkar med andra myndigheter och verksamheter. Det åligger stadsdelsnämnderna att ha en strukturerad samverkan med till exempel skola/förskola, hälso- och sjukvård och andra relevanta instanser.

Då barnet har behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård som behöver samordnas ska respektive myndighet enligt 2 kap. 7 § SoL liksom 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslag ta initiativ till att upprätta en samordnad individuell plan. Inom Stockholms stad kan även skolan vara delaktig. Den samordnade planen ska upprättas med den enskildes samtycke och delaktighet.⁸

Socialtjänsten och skolan

Under senare år har staden påbörjat ett utvecklingsarbete avseende socialtjänstens fokus på barnets skolsituation och utveckling av insatser som stabiliserar skolgången. Fokus på skolgången ska finnas med redan vid mottagandet av anmälan och ska sedan ständigt finnas med genom ärendets gång till och med uppföljning av insats. Snarare än nya insatser handlar behovet om att förändra tanke sättet och att utveckla de befintliga insatserna hos socialtjänsten mot att inkludera fokus på skolsituationen.

”Forskning visar på ett samband mellan goda skolresultat och psykisk hälsa. Att gå ut skolan med godkända betyg är en stark skyddsfaktor för alla barn och unga. Att klara skolan är också den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att lyckas senare i livet med att etablera sig i samhället vad gäller arbete och försörjningsmöjligheter. Barn och unga har lagstadgad rätt till utbildning och skolan är skyldig att vid behov erbjuda elever extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller i form av särskilt stöd. I de fall där dessa insatser inte når fram eller inte är tillräckliga behöver det finnas lättillgängliga stöd- och hjälpinsatser inom socialtjänsten för de barn, unga och familjer som är i behov av dem. De insatser som socialtjänsten ger som kan stabilisera skolgång och skolprestationer är betydelsefulla, dels för att problemen inte ska förvärras, dels för att öka barnens och de ungas möjligheter att lyckas i skolan så att skolan kan ge skydd mot

⁷ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

⁸ [SIP för barn och unga | Uppdrag Psyisk Hälsa \(uppdragpsyiskhalsa.se\)](https://www.uppdragpsyiskhalsa.se)

psykisk ohälsa längre fram i livet och olika former av sociala problem som till exempel kriminalitet och missbruk.”⁹

Insatser

Insatser från socialnämnden syftar till att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och ges möjligheter till att leva ett självständigt liv (4 kap. 1 § SoL). Ibland riktas en insats direkt till barnet, och i andra fall kan en insats erbjudas till vårdnadshavarna för att komma barnet till del. Stöd till yngre barn går ofta via deras vårdnadshavare. För att en insats ska kunna bli framgångsrik är det viktigt att barnet och vårdnadshavarna har inflytande och möjlighet att påverka både hur insatsen utformas och hur den genomförs. Barnets åsikt och inställning till insatsen är en viktig del vid utformningen av insatsen.¹⁰

Socialnämnden har enligt 3 kap. 6 a § SoL ett ansvar för att det finns tillgång till olika former av öppenvårdsinsatser. Kommunen behöver enligt förarbetena ha beredskap för att ge öppna insatser vid behov men också för att insatserna ska motsvara de behov som barn och vårdnadshavare faktiskt har. För att tydliggöra uppdraget som ska genomföras ska socialnämnden dokumentera det uppdrag som lämnas till utföraren av insatsen. Av uppdragsbeskrivningen ska det bland annat framgå vad som ingår i uppdraget och de mål som gäller för insatsen. Vidare ska det framgå hur uppföljning ska ske i det enskilda fallet och vilken information utföraren av insatsen ska lämna till socialnämnden när insatsen avslutas.¹¹

Granskningsresultat

Granskningsresultaten redovisas gemensamt för de fyra granskade stadsdelsförvaltningarna och tabellerna redovisas i antal. Totalt granskades 80 ärenden, 20 per stadsdelsförvaltning.

Vid samtliga förvaltningar ingick hälften flickor och hälften pojkar i det granskade materialet. Åldersfördelningen framgår av tabellen nedan.

⁹ Socialförvaltningen (2020) Insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten, sid 3

¹⁰ Utredda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt Socialtjänstlagen, Socialstyrelsen 2016

¹¹ Ibid.

Ålder	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
0-3 år	4	3	4	6	17
4-6 år	5	6	5	3	19
7-9 år	6	5	6	5	22
10-12 år	5	6	5	6	22
Total	20	20	20	20	80

Ungefär en fjärdedel av barnen hade en diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, oftast autism och/eller ADHD.

NPF	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	5	6	4	4	19
Nej	15	14	16	16	61

50 av 80 barn var tidigare kända av socialtjänsten och av de 50 hade elva barn beviljats en insats. Ytterligare elva barn hade erbjudits insats men föräldrarna hade avböjt.

Tidigare insats	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Har ej erbjudits insats	8	9	8	3	28
Har erbjudits insats och tackat nej	1	1	4	5	11
Har erbjudits och tackat ja	1	3	3	4	11
Ej tidigare aktualitet	10	7	5	8	30
Total	20	20	20	20	80

Som framgår av tabellen nedan kom många anmälningar från skolan/förskolan. "Annan" var främst någon annan enhet inom förvaltningen samt hälso- och sjukvård för vuxna.

Anmälan från	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Förskola	2	2	2	3	9
Skola	4	6	8	5	23

Handläggning av barnärenden 0-12 år
12 (28)

Barn- hälsovård	2	1	1	2	6
Polis	2	4	3	4	13
Annan	10	7	6	6	29
Total	20	20	20	20	80

Anmälningsorsaken var i många fall brister i omsorgen och/eller våld mot barn. Inom ”Annat” återfinns bland annat hög skolfrånvaro och psykisk ohälsa hos barnet.

Anmälan avser	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
VINR	6	3	3	6	18
Våld mot barn	5	7	5	8	25
Missbruk förälder	1	6	5	3	15
Psykisk ohälsa förälder	2	3	4	2	11
Brister i omsorgen	5	8	8	5	26
Eget beteende hos barnet	2	3	4	1	10
Annat	5	7	6	5	23

Anmälningsmöten hölls generellt i låg grad vid samtliga stadsdelsförvaltningar.

Anmälnings- möte	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	1	2	1	2	6
Nej	16	16	17	14	63
Ej aktuellt	3	2	2	4	11
Total	20	20	20	20	80

I samtliga utom tre ärenden inleddes utredning inom 14 dagar och utredningen slutfördes inom fyra månader i 80 % av ärendena. Skyddsbedömningar gjordes i samtliga ärenden utom två. Strukturerade bedömningsinstrument användes inte alls i det granskade materialet. Signs of Safety-verktyg användes i cirka 30 % av de granskade ärendena.

Utredning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Utredning inleds inom 14 dgr	18	20	19	20	77
Skydds- bedömning	20	19	20	19	78
Utredning klar inom 4 mån	16	15	18	15	64
Signs of Safety- verktyg	3	7	7	8	25

Samverkan med BUP skedde i 60 % av ärendena där en kontakt med BUP fanns. Flera barn som enligt dokumentationen hade psykisk ohälsa hade inte kontakt med BUP. En eller två barn totalt hade kontakt med Habiliteringen.

Samverkan med BUP	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	3	4	4	1	12
Nej	3	2	2	1	8
Ej kontakt med BUP	14	14	14	18	60
Total	20	20	20	20	80

I de fall där det fanns en pågående aktualitet för barnet eller föräldrarna vid någon annan enhet till exempel missbruk, relationsvåld eller LSS skedde samverkan i närmare 70 % av ärendena. Majoriteten (74 %) var dock inte aktuella vid någon annan enhet.

Samverkan internt	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	3	2	4	5	14
Nej	2	2	0	3	7
Ej aktuell vid annan enhet	15	16	16	12	59
Total	20	20	20	20	80

Polisanmälan gjordes i drygt hälften av fallen som rörde våld mot barn. I några ärenden framgick att polisanmälan hade gjorts i syskonets ärende.

Polisanmälan vid barnmisshandel	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	4	4	2	2	12
Nej	1	2	2	5	10
Ej barnmisshandel	15	14	16	13	58
Total	20	20	20	20	80

SIP hölls i 35 % av ärendena där det fanns möjlighet att ha SIP. Skolan var inbjuden till samtliga SIP som hölls.

SIP	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	1	3	3	0	7
Nej	5	4	1	3	13
Ej aktuellt med SIP	14	13	16	17	60
Skolan inbjuden	1	3	3	0	7

I 18 % av ärendena hölls ett samverkansmöte med skolan/förskolan. I Kungsholmens stadsdelsförvaltning hölls flest samverkansmöten.

Samverkansmöte med skola/förskola	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	2	2	5	3	12
Nej	14	16	11	12	53
Går ej i skola/förskola	4	2	4	5	15
Total	20	20	20	20	80

I 75 % av ärendena där barnet gick i förskola/skola hade det utretts hur det går för barnet i förskolan/skolan. I utredningarna lades generellt mer fokus på den sociala situationen och på barnets beteende i skolan än på barnets skolresultat.

Skola	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Utredning hur det går för barnet i förskola/skola	10	13	15	16	54
Konsultation med förskola/skola	9	11	17	17	54
Går ej i skola/förskola	3	2	1	2	8
Total	20	20	20	20	80

I de fall där anmälan hade inkommit från skolan hade återkoppling om att utredning inletts gjorts i 81 % av ärendena.

Återkoppling till förskola/skola om utredning inletts	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	6	7	7	6	26
Nej	0	1	3	2	6
Anmälan ej från skola/förskola	14	12	10	12	48
Total	20	20	20	20	80

I 47 % av ärendena där barnet gick i skolan/förskolan hade skolsituationen vägts in i bedömningen, antingen som risk- eller skyddsfaktor. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning hade gjort det i flest ärenden.

Förskole/ skolsituationen vägs in i bedömningen	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungs- holmen (n=20)	Spånga- Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	6	8	8	11	33
Nej	10	10	11	6	37
Ej aktuellt	4	2	1	3	10
Total	20	20	20	20	80

Insats föreslogs i 63 % av de granskade ärendena, i flest ärenden i Spånga-Tensta och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltningar. I närmare 90 % av ärendena gavs insats enligt SoL, resterande enligt LVU. Den vanligaste insatsen var familjebehandling. I totalt nio ärenden genomfördes placering i jour- eller familjehem, mest vid Kungsholmen stadsdelsförvaltning i fyra ärenden. Vid varje stadsdelsförvaltning fanns några ärenden som avslutades utan insats

men med kvarstående oro, möjligheten att följa upp ärendet enligt 11 kap § 4 a användes i ett fall, i Kungsholmens stadsdelsförvaltning.

Insats föreslås	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	9	13	10	18	50
Nej	11	7	10	2	30
Total	20	20	20	20	80

I 47 % av ärendena där det fanns skolproblem syftade insatsen enligt dokumentationen helt eller delvis till att stabilisera skolgången. Vid uppföljning av insatsen nämndes skolsituationen ibland, dock inte genomgående i ärendena.

Insatsen syftar uttalat till att stabilisera skolgång	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	2	3	5	6	16
Nej	4	6	4	4	18
Ej problem med skolgång	14	11	11	10	46
Total	20	20	20	20	80

Av det granskade materialet framgår att socialsekreterare i 75 % av fallen under utredningen hade pratat med barnet om vad saken gällde. Ofta användes olika samtalsstödjande metoder för att underlätta samtalen. När samtal inte kunde genomföras på grund av låg ålder eller funktionsnedsättning hade socialsekreteraren i de allra flesta fallen träffat och observerat barnet.

Pratar med barnet om det saken gäller	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	8	11	16	11	46
Nej	8	5	1	1	15
Barnet vill ej	0	2	0	2	4
Barnet kan ej	4	2	3	6	15
Total	20	20	20	20	80

När det kom till att prata med barnet om eventuell insats; till exempel behov och utformning, gjordes det i 32 % av ärendena.

Pratar med barnet om insats	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	3	5	8	4	20
Nej	13	12	9	9	43
Barnet vill ej	0	1	0	1	2
Barnet kan ej	4	2	3	6	15
Total	20	20	20	20	80

I 16 % av ärendena återkopplades till barnet om utredningens resultat.

Återkoppling till barnet om utredningens resultat	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	4	2	3	1	10
Nej	12	15	14	12	53
Barnet vill ej	0	1	0	1	2
Barnet kan ej	4	2	3	6	15
Total	20	20	20	20	80

Det fanns i regel alltid uppdrag till utföraren och uppföljning gjordes i 84 % av de ärenden som hade en insats. I hälften av uppföljningarna framgick att barnet var delaktigt i uppföljningen och i 29 % av dem hade barnet explicit tillfrågats om insatsens effekt.

Uppföljning genomförs	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	4	10	9	13	36
Nej	5	2	0	0	7
Ingen insats/insats nyligen påbörjad	11	8	11	7	37
Total	20	20	20	20	80

Barnet delaktigt i uppföljning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	1	4	5	6	16
Nej	3	5	4	4	16

Barnet kan ej/ingen uppföljning gjord	16	11	11	10	48
Total	20	20	20	20	80

Barnet tillfrågas om insatsens effekt	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Kungsholmen (n=20)	Spånga-Tensta (n=20)	Total (n=80)
Ja	1	2	4	2	9
Nej	3	7	5	8	22
Barnet kan ej/ingen uppföljning gjord	16	11	11	10	49
Total	20	20	20	20	80

Intervjuer

Vid samtliga enheter hölls en intervju med ledning och medarbetare, nedan redogörs kortfattat för några centrala delar av intervjuerna.

Barns delaktighet och inflytande

Samtliga enheter beskrev att det är väl förankrat att barn ska göras delaktiga och att undantag med hänvisning till barnets bästa ska motiveras i dokumentationen. Bromma stadsdelsförvaltning för statistik utifrån avslutade utredningar där bland annat barns delaktighet följs upp. Enheten beskrev att de genom denna statistik uppmärksammat att återkoppling till barn är ett utvecklingsområde. Barnrättsombud arbetar på enheten med handlingsplaner bland annat avseende delaktighet.

Även Kungsholmens stadsdelsförvaltning följer upp avslutade ärenden avseende barns delaktighet. Enheten har utvecklat en tjänstekarta som beskriver processerna, där information till barnet uppmärksammas. I Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning följs antal barnsamtal upp i verksamhetsplanen. Enheten använder iRisk¹² och uppgav att detta medför mer struktur än andra metoder. Enheten ser ett tydligt utvecklingsområde att återkoppla till barnet när utredningar inte leder till insats. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning uttryckte att det är svårare att göra barnet

¹² Risk-/skyddsintervjuer för våldsutsatta barn

delaktigt i de fall ärendet avslutas utan insats, det är mer naturligt när det blir en insats och de träffar barnet vid uppföljning. Under året pågår ett arbete på enheten med att konkretisera vad som menas med delaktighet.

Barnets situation i skolan

Alla enheter uppgav att förskola och skola regelmässigt konsulteras i utredningar och att barnets skolsituation vägs in i utredningens bedömning, som en skydds- eller riskfaktor. Bromma stadsdelsförvaltning har sedan 2020 ett samverkansforum med kontinuerliga möten med samtliga skolor i stadsdelen, med syfte att stärka samsyn och samverkan. I Bromma stadsdelsförvaltning är skolan alltid inbjuden till SIP och tar initiativ till SIP ofta. Enheten vid Kungsholmens stadsdelsförvaltning beskrev att de nya riktlinjerna har gjort socialtjänstens ansvar för kompensatoriska åtgärder knutet till skolan tydligare. Enheten uppgav att en vanlig målgrupp är barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som skolvägrar, där ansvaret ofta landar hos socialtjänsten trots att det inte finns oro för social problematik eller föräldraförmågan. Stadsdelsförvaltningen har anställt en skolsocionom som ska arbeta med barn som har bekymmersam skolfrånvaro. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har en SIP-samordnare och uppger att många SIP:ar handlar om vem som ska göra vad i ärenden där barnet inte kommer iväg till skolan. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning lyfte förutom skolan även föreningslivets roll som en skyddsfaktor, en fungerande fritidsaktivitet kan ibland också kompensera om det inte fungerar i skolan.

Insatser utifrån behov

På fråga om de insatser som behövs finns tillgängliga beskrev samtliga stadsdelsförvaltningar att till exempel föräldrastödjare som ger praktiskt ”hands on-stöd” av socialpedagogisk karaktär saknas. Bromma stadsdelsförvaltning lyfte även behov av praktisk hjälp för att få hemmasittare till skolan och föräldrastödsprogram såsom Komet. Kungsholmens stadsdelsförvaltning uttryckte att ett centralt utbud i staden saknas för yngre barn. Enheten framförde bland annat att insatser till barn som upplevt våld saknas.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning uttryckte att de kan sakna insatser direkt till barn. De lyfte också att det har kommit en del familjer som kommit till Sverige som kvotflyktingar där det kan behövas andra insatser, till exempel något liknanden boendestödjare för att klara ett boende, betala räkningar mm.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning berättade att Framtid Stockholm Järva har velat prova BSFT¹³ för yngre barn. Enheten försöker lägga större fokus på barnets eget beteende för att uppmärksamma det i tidig ålder och ska introducera bedömningsinstrumentet Earl 20B¹⁴.

Långsiktig helhetssyn

Kungsholmens stadsdelsförvaltning beviljar ibland uppföljande kontakt med socialsekreterare som insats, som stöd till exempel i väntan på SIP eller att andra kontakter kommer igång. Detta arbetssätt bygger dock på att utredaren har utrymme med hänsyn till nya ärenden. Kungsholmens stadsdelsförvaltning lyfte också att SIP-samordnare bidragit till "SIP-kultur" på förvaltningen vilket stärker samverkan och långsiktiga lösningar. Samverkan med Enheten för funktionshinder och BUP beskrevs som ibland svårt. Enheten beskrev att alla instanser avgränsar sina respektive uppdrag vilket leder till att barn med komplexa behov ofta förväntas få sitt stöd från socialtjänsten, utifrån yttersta ansvaret. Samtidigt har även socialtjänsten ett specificerat uppdrag och saknar möjligheter att göra speciallösningar som delvis hamnar inom ramen för andra huvudmäns uppdrag.

Bromma stadsdelsförvaltning uppgav att pandemin försvårat gällande samverkan då olika digitala kommunikationskanaler används. Enheten lyfte SIP som ett bra verktyg som tydliggör samverkan. Enheten har haft hög personalomsättning under senare år och planerar en omorganisation för att stabilisera personalsituationen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning tryckte på samverkan som central och lyfte nätverksmöten som ett bra sätt för att öka samverkan. Enheten jobbar mycket med de privata nätverken. Enhetens uppfattning är att socialtjänsten får ett alltmer utökad uppdrag, att det blir alltmer att göra men inte tillkommer mer resurser för att klara detta. Inflödet av ärenden till enheten är stort men utflödet lågt. Majoriteten av ärendena är mycket komplexa och i princip finns inte några "light-ärenden" längre.

Även Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning uttryckte att många personer som de kommer i kontakt med har komplexa behov och

¹³ Brief Strategic Family Therapy (BSFT) - en manualbaserad metod för familjer med ungdomar som har missbruks- och beteendeproblem.

¹⁴ Early Assessment Risk List for Boys/Girls – ett risk/behovsbedömningsinstrument som bygger på evidensbaserad kunskap om riskfaktorer hos barn, familj och närmiljö som forskning visat har samband med fortsatt normbrytande beteende.

därmed har kontakt med fler olika instanser som det krävs en samverkan med, och menar att det ibland skulle behövas en person som samordnar alla kontakter. Enheten tyckte generellt att den interna samverkan fungerar bra. Enheten lyfte dock att trösklarna för att komma in till andra enheter och för att personer ska få hjälp kan vara höga.

Intervju med Maskrosbarn

En intervju hölls med en representant från barnrättsorganisationen Maskrosbarn med frågor kring bland annat barns delaktighet, bemötande och insatser. Nedan redogörs kortfattat för några centrala delar av intervjun.

Maskrosbarns erfarenhet utifrån de ungdomar som de möter är att de varken kommer till tals eller är delaktiga i så hög grad som man kan önska. Det är viktigt att inte använda barnens ålder som ett hinder i delaktigheten utan då behöver man anpassa *hur* barnen kan göras delaktiga. Att verksamheterna mäter att man har träffat barn är ett mått och säger något, men inte allt, utan det handlar också om på vilket sätt socialsekreteraren sedan har förhållit sig till det som barnet säger, vad man gör av det. En del ungdomar kan uppfatta det som att samtalet mer är till för att socialsekreteraren behövde information från dem, inte för att bli lyssnade på.

Hur lyckad insatsen blir beror till stor del bland annat på hur tiden innan insats har varit, har man blivit lyssnad på under utredningen leder det enligt forskning till en mer relevant insats. Har barnet inte varit med i processen blir det ofta sämre. Ofta är barnet/den unges uppfattning att insatsen är riktad till deras föräldrar och inte till dem själva och ofta ligger det på föräldrar att informera barnen om insatsen. Här är det viktigt att socialtjänsten informerar och förklarar om insatsen, hur det kommer att gå till, vad barnet kan förvänta sig och vad som förväntas av barnet. Detta gäller även när det handlar om tidsperspektiv. Om inte barnen får information om processen så kan den upplevas väldigt oförutsägbar för barnen, de vet inte när/om något kommer att hända, vilket skapar stor oro. Det är viktigt att förklara tidsperspektivet, vad som kommer att hända och när.

Uppföljning av insats är också ett utvecklingsområde - vems situation och mående är det som följs upp? Om problembeskrivningen endast får formuleras av föräldrar och socialsekreterare blir det inte bra för barnet. Problembeskrivningen bygger på föräldrarnas upplevelse, men det är viktigt att ha med

barnets problembeskrivning så att socialtjänsten kan göra rätt från början, det behövs för att få till rätt insats.

När det gäller bemötande och tillgänglighet är det även viktigt hur det ser ut i besöksrum och reception, som i sig kan skapa en otrygghet hos barnen redan från början. Barnen själva önskar en varm och välkomnande miljö. Maskrosbarn framhöll också vikten av att socialtjänsten syns, att till exempel presentera sig på skolor, berätta om socialtjänsten och vad man gör, vilka som jobbar i den lokala socialtjänsten för att på så sätt öka kunskapen.

Styrkor och utvecklingsområden

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av de styrkor och utvecklingsområden som framkommit i granskningen. Ett mer utvecklat resonemang återfinns i den avslutande analysen.

Styrkor

- Utredningstider hölls i en majoritet av ärendena
- Skyddsbedömningar och utredningar fanns i princip i alla ärenden
- Hög grad av samverkan när andra enheter var involverade
- Barn gjordes i hög grad delaktiga i början av processen
- Barnsamtalen präglades av transparens
- Många samtalsstödjande verktyg användes

Intressanta exempel

- Kungsholmens stadsdelsförvaltnings uppföljande insats
- Bromma stadsdelsförvaltnings systematiska skolsamverkan
- Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings användande av iRisk
- Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings fokus på tidigt uppmärksammande av barn med hög risk att utvecklas destruktivt

Utvecklingsområden

- Barns delaktighet och inflytande mattades av över tid
- Strukturerade riskbedömningar avseende våld och barn med hög risk för antisocial utveckling behövs
- Använda utredningen som förändringsverktyg
- Fokus på tidigt stöd för barn med hög risk
- Kunskap och anpassningar utifrån NPF krävs inom myndighet och utförare

Analys

Granskningen har haft ett jämställdhetsperspektiv genom att samtliga variabler har granskats uppdelat på kön, för att på så sätt kunna hitta eventuella omotiverade skillnader mellan flickor och pojkar. I granskningen ingick hälften flickor och hälften pojkar. Granskningen visade inga skillnader i handläggningen utifrån kön.

Trygghet och säkerhet

I en majoritet av ärendena skedde såväl förhandsbedömningar som utredningar inom lagstadgad tid, vilket är en tydlig förbättring jämfört med socialtjänstinspektörernas granskningar av den sociala barnvården från 2012-2014. Relevanta skyddsbedömningar och utredningsdokument fanns i så gott som alla ärenden.

I ett fåtal ärenden jämnt fördelat över de granskade stadsdelsförvaltningarna men tydligt mest i Bromma stadsdelsförvaltning, bedömde socialtjänstinspektörerna att utredningsarbetet var tunt, med få kontakter med familjen och ibland inga kontakter med andra vuxna kring barnet. Till sin omfattning tedde sig utredningarna mer som förhandsbedömningar och avslutades utan insats vilket var svårt att förstå mot bakgrund av allvaret i ärendet, och att flera av barnen varit föremål för oro tidigare. Den avslutande bedömningen hänvisade ofta till att vårdnadshavarna inte samtyckte till insats. Samtidigt syntes inte motivationsarbete för att påverka vårdnadshavarens inställning till insats. Socialtjänstinspektörerna uppfattade här en viss passivitet i handläggningen och att utredningen inte användes som ett verktyg för socialt förändringsarbete. Den huvudsakliga verksamheten hos socialtjänsten är inte avhängig att den enskilde antingen helt frivilligt ansöker eller vårdas med tvång – majoriteten av arbetet sker i utrymmet däremellan och handlar om motivation, relationellt och pedagogiskt arbete.¹⁵ Att flera ärenden, framför allt i Bromma stadsdelsförvaltning, brast i detta hänseende är oroande då det innebär att socialtjänstens kärnuppdrag att värna om barn i behov av stöd och skydd inte fullgörs i tillräcklig grad.

Endast i ett fall, vid Kungsholmen, genomfördes uppföljning vid kvarstående oro enligt 11 kap § 4 a. Socialtjänstinspektörerna uppfattade utifrån vad som framkom i dokumentationen att detta verktyg torde kunnat användas i ytterligare något fall med kvarstående oro vid samtliga stadsdelsförvaltningar.

¹⁵ Heljskov Elvén och Sundström Graversen (2021) Npf och socialtjänsten

Ett annat observandum var att endast drygt hälften av ärendena som gällde misstänkt våld mot barn ledde till en polisanmälan. Huruvida det återfanns formella beslut att polisanmäla eller inte i dokumentationen varierade. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning hade störst andel ärenden med misstänkt våld som inte polisanmälts, stadsdelsförvaltningen hade också högst andel ärenden som avsåg våld mot barn. Enligt stadens riktlinjer¹⁶ är huvudprincipen att misstänkt våld mot barn bör anmälas och avvägningen inför beslut att anmäla eller inte ska tydligt dokumenteras.

Självbestämmande och integritet

I det granskade materialet gjordes barn i hög grad delaktiga i början av processen och gavs möjlighet att uttrycka sin åsikt om det utredningen gällde. Detta är en tydlig förbättring jämfört med tidigare granskningar.¹⁷ Längre fram i processen mattades barnets inflytande tydligt av; få barn gavs inflytande avseende eventuell insats och återkoppling avseende utredningens resultat. Resultaten överensstämmer med Maskrosbarns uppfattning och tidigare forskning.¹⁸ Vid intervjuerna bekräftade enheterna att de inte alltid lyckas tillvarata barnets röst genom hela processen, bland annat med anledning av inflödet av nya ärenden som måste prioriteras. Det är viktigt att socialsekreterarna fortsätter att säkerställa barnets inflytande genom hela ärendets gång, eftersom relevant stöd och skydd till barnet också kan vara avhängigt att barnets rätt till inflytande tillgodoses.

Barn som med anledning av låg ålder eller funktionsnedsättning inte kunde delta i samtal hade socialsekreteraren i de allra flesta fall träffat och observerat. I det granskade materialet återfanns också en bred flora av samtalsstödande verktyg såsom bland annat tre hus, nallekort och smileys. Det är tydligt att stadens omfattande utvecklingsarbete avseende barnrättsperspektivet gett resultat i praktiken.

I de ärenden där barnet inte getts tillfälle att framföra sin åsikt var det sällan dokumenterat varför, vilket är ett tydligt utvecklingsområde.

¹⁶ Socialförvaltningen (2020) Riktlinjer Handläggning och dokumentation av ärenden gällande barn och unga inom individ- och familjeomsorgen

¹⁷ Socialförvaltningen (2017) Barn som har upplevt våld – Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

¹⁸ Heimer, Näslund och Palme (2017) Rättighetsbärare eller problembärare

Kunskapsbaserad

Strukturerade bedömningsinstrument förekom inte i det granskade materialet. I intervjuerna betonade flera enheter att EARL 20 B är efterfrågat. Staden kommer inom kort att erbjuda utbildning i instrumentet, vilket framför allt är viktigt för att tidigt identifiera barn med hög risk att utveckla ett antisocialt beteende.

I det granskade materialet återfanns inga strukturerade riskbedömningar i ärenden som rörde våld. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har dock nyligen kommit igång med att använda iRisk, som ger ett strukturerat underlag för riskbedömning. iRisk bör vara av intresse för hela staden eftersom IVO vid flera tillfällen har påtalat att socialtjänsten generellt brister i att bedöma risken för att barnet ska utsättas för fortsatt våld.¹⁹

Trots att enheterna i intervjuerna beskrev att de arbetar utifrån metoden Signs of Safety återspeglades detta i låg grad i dokumentationen. Det framkom snarare att vissa av verktygen från Signs of Safety ibland användes, vilket återspeglar den studie som gjordes 2018 i Stockholm län avseende Signs of Safety i praktiken.²⁰

Barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning var tydligt överrepresenterade i det granskade materialet. Mot bakgrund av detta finns starka skäl att systematiskt prioritera kunskap, bemötande och anpassningar kopplade specifikt till verksamheten såväl i myndighetsutövningen som vid utförarsidan. Enligt en rapport från Riksförbundet Attention²¹ är en vanlig upplevelse hos familjer med barn med NPF att socialtjänsten brister i kunskap och anpassningar. Om insatser inte görs tillgängliga och behoven tolkas fel av socialtjänsten riskerar den enskilde allvarliga konsekvenser, därtill kommer att insatser som inte träffar rätt sannolikt ej heller är effektiva kostnadsmässigt.

Helhetssyn och samordning

Barnets situation i skolan är en viktig faktor att väga in i bedömningen kring risk- och skyddsfaktorer då en fullgjord skolgång är bland de viktigaste skyddsfaktorerna.²² Utifrån granskningens resultat konstateras att skolsituationen uppmärksammas men att detta behöver öka, och att fokus också

¹⁹ IVO (2020) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp, (2021) Vad har IVO sett 2020

²⁰ FoU Södertörns skriftserie nr 164/18 (2018) Signs of Safety i praktiken

²¹ Riksförbundet Attention (2019) Projekt Familjelyftets rapport del 1

²² [Skola och elevhälsa | Uppdrag Psykisk Hälsa \(uppdragpsykiskhalsa.se\)](#)

tydligare bör ligga specifikt på skolresultaten. Likaså behöver även behov kopplat till skolsituationen i högre grad vägas in i uppdrag till utföraren och specifikt följas upp vid uppföljning av insats. Att få anmälningmöten genomfördes beror sannolikt på ändrade arbetssätt och sjukfrånvaro hos förvaltningarna och i övriga samhället med anledning av pandemin.

I flera ärenden rörande barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättning och problematisk skolfrånvaro gick socialtjänsten in med familjebehandling, trots att det inte alls framkom oro för barnets sociala situation eller föräldraförmågan. Det förekom bland dessa ärenden fall där skolan uttalat klargjorde att det inte fanns utrymme i budget för särskilt stöd utifrån barnets behov, varför socialtjänsten behövde kopplas in. Detta återspeglas i intervjuerna där bland annat Kungsholmens stadsdelsförvaltning beskriver att socialtjänsten ofta får ta över ansvaret för barn med NPF som inte klarar av att gå i skolan. Även inom ramen för stadens workshops avseende insatser för att stabilisera skolgång framkommer att ”stadsdelsförvaltningarna upplever att andra huvudmän såsom skolan och regionen skjuter över problematiken och ansvaret på socialtjänsten trots att uppdraget ligger inom deras ansvar.”²³ Systematisk skolsamverkan såsom i Bromma stadsdelsförvaltning kan bidra till förbättrad långsiktig samverkan. Det är angeläget att ovanstående problematik hanteras vidare vid BUS-samverkan på både lokal och regional nivå.

Kontakt med habiliteringen förekom i princip inte alls trots den höga andelen barn med autism. Samverkan med BUP saknades i många ärenden och enheterna beskrev att det ofta upplevs som svårt för barn med psykisk ohälsa att etablera kontakt och insatser från barnpsykiatri, vilket även återspeglas i ärendedokumentationen i flera fall. När ett barn har kontakt med flera olika samhällsinstanser samtidigt har både socialtjänsten och hälso- och sjukvården en skyldighet att ta initiativ till SIP. Annars riskerar barnets behov falla mellan stolarna och för mycket ansvar för samordning riskerar att landa på vårdnadshavaren. Utifrån detta är det oroväckande att SIP används i så låg grad. Rutinerna kring SIP uppfattas som väl kända hos de granskade enheterna. Arbetsbelastning, tidsbrist men också situationen kring pandemin har sannolikt påverkat andelen SIP eftersom den digitala kommunikationen mellan kommun och region inte har fungerat väl. Det var dock positivt att skolan bjöds in till alla SIP-möten i granskningen.

²³ Socialförvaltningen (2021) Insatser som stabiliserar skolgång

Vad gäller intern samverkan skedde sådan i de flesta ärenden där vårdnadshavaren hade kontakt med andra enheter hos socialtjänsten. Samtidigt var det många vårdnadshavare till exempel i missbruk som inte hade kontakt med missbrukshandläggare, där det kan övervägas om barnhandläggaren kunde haft nytta av en missbrukshandläggares kompetens. Det är angeläget att verksamheterna skapar organisatoriska förutsättningar för att möta brukarna på ett sammanhållet sätt, med relevant kompetens oavsett ingång hos socialtjänsten.

I Kungsholmens stadsdelsförvaltning beviljades i några ärenden uppföljande kontakt med socialsekreterare, ofta i ärenden där det inte fanns tydliga behov av socialtjänstens insatser men där familjen likväl hade behov av stöd och samordning i avvaktan exempelvis andra instanser. Detta är ett bra sätt att motverka risken att den enskilde upplever sig bli bollad mellan instanser och själv får navigera i de organisatoriska mellanrummen, givetvis avhängigt samtycke till uppföljande kontakt.

Effektivitet och tillgänglighet

I tidigare granskningar avseende tillämpningen av LVU framkom att många barn med allvarigare missbruk och kriminalitet var kända redan som barn.²⁴ Med detta i åtanke är det intressant att 63 % av barnen i aktuell granskning var kända sedan förut, och i få av dessa ärenden hade barnet fått insats. I Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning framkom att ett ökat fokus ligger på tidig upptäckt och att man bland annat med hjälp av EARL 20 B och insatser såsom BSFT siktar på att komma in i ett tidigare skede för barn med hög risk. För att barn ska få stöd och skydd är det viktigt att socialsekreterarna har utrymme att motivera till insats och tidigt uppmärksamma barn med hög risk för en antisocial utveckling.

Den absolut vanligaste insatsen som erbjöds var familjebehandling på kontorstid. Samtliga enheter framförde i intervju att det saknas insatser som erbjuder praktiskt och socialpedagogiskt stöd för de familjer som av olika skäl har svårt att tillgodogöra sig de familjebehandlande samtal som den interna öppenvården erbjuder. Att det i högre grad behövs praktiskt stöd samt flexibilitet gällande kontorstid lyfts även av Riksförbundet Attentions målgrupp.²⁵ Socialtjänstinspektörerna delar denna uppfattning utifrån vad som framkom i dokumentationen, framför allt gällande familjer med mer komplexa svårigheter och social utsatthet. Det är angeläget att

²⁴ Socialförvaltningen (2017) Ungdomar med kriminellt beteende och missbruksproblem – tillämpning av LVU

²⁵ Heljskov Elvén och Sundström Graversen (2021) Npf och socialtjänsten

socialtjänsten kan erbjuda insatser som utformas tillgängligt utifrån brukarens förutsättningar och behov, om behoven inte kan tillgodoses i den interna öppenvården kan externa utförare komplettera.